

Datum 2010-12-10
Dnr 322-903-2011

Avdelning
Förvaltningsenheten
Enhet Kulturvårdsstöd
Författare
Thorgunn Snædal

Rapport om granskning och uppmålning av runinskrifter i Västra Götalands län 2010

Den 8-11 september 2010 granskade och uppmålade jag ett antal runristningar i Västra Götalands län. Granskningarna resulterade i följande kommentarer och förslag till åtgärder.

Vg 4, fornl. 1, Stora Ek, Eks socken

Runstenen står fint på sin kulle, kungabacken, omkring 40 m norr om gamla landsvägen mellan Stora Ek och Mariestad. Stenen står på eller nära sin ursprungliga plats, som låg intill Eriksgatan. Strax söder om stenen leder en bro över ett vattendrag, stora stenar i vattenrännan är troligen rester av den stenbro som omtalas i denna märkliga inskrift. Stenen uppmålades 1990, uppmålningen är fortfarande ganska välbevarad även om en koloni av brun lav finns mitt på stenen, skyltad med en modern metallskylt, åtgärder kan således vänta ytterligare några år.

Vg 9, fornl. 14, Leksbergs kyrka

Stenen står på kyrkogården vid östra kyrkogårdsmuren. Uppmålningen från 1990 är ganska välbevarad även om ristningsytan ställvis är övervuxen med vit och mörkgrå lav. Skylten är av den gamla graverade typen. Stenen bör rengöras och uppmålas inom ett par år och eventuellt skyltas med en modernare skylt.

Vg 10, fornl. 13:1, Leksbergs kyrka

Den medeltida gravhällen står uppklamrad mot norra sakristieväggen tillsammans med tre andra liljestenar. Runinskriften imålades med svart färg 1990 som ännu är ganska bra bevarad. Skyltad med en metallskylt av nyare typ.

Vg 11, fornl. 15, Leksbergs backe, Leksbergs socken

Denna högresta sten står på en gräsplan strax sydost om kyrkogårdsmuren. Uppmålningen från 1990 är välbevarad även om den är något bleknad i toppen, där lavar har fått fäste, stenen topp är helt täckt av går lav. Skyltad med en skylt av den äldre graverade typen.

Vg 12, fornl. 20, Hindsberg, Storegården, Leksbergs kyrka

Denna tyvärr svårt skadade sten står i Storegårdens trädgård omkring 20 meter väster om mangårdsbyggnaden. Uppmålningen från 1990 är nog rätt välbevarad under det täcke av framförallt grå lav som täcker ristningslinjerna. Den bör alltså rengöras och uppmålas igen. Skyltad med en metallskylt av nyare typ.

Vg 13, fornl. 30, Karleby, Nolgården, Leksbergs socken

Stenen står några meter öster om den gamla landsvägen Mariestad-Ek mellan ett dike och en åkerkant. Den uppmålades 1990 och färgen är ganska välbevarad under den påväxt av grå lav som framför allt täcker ristningsytans mitt. Stenen lutar kraftigt framåt och riskerar att falla omkull och hamna i diket om den inte riktas upp och eventuellt flyttas någon meter åt öster in på åkern för att göra den lättare tillgänglig och förhindra att den glider ner i diket. I samband med detta bör den också rengöras och uppmålas igen. Skyltad med en metallskylt av modern typ.

Vg 20, fornl. 12, Västanåker, Gösslunda socken

Stenen riktades och rengjordes sommaren 2009 och uppmålades i september 2010. Förhoppningsvis kan stenen få en skylt under nästa fältsäsong.

Vg 32, fornl. 2, Kållands-Åsaka kyrka

Stenen rengjordes sommaren 2009 och uppmålades i september 2010, den är skyltad med en metallskylt av den äldre graverade typen

Vg 37, fornl. 31, Rackeby kyrka

Stenen rengjordes 2009 och uppmålades i september 2010. Den är skyltad med en graverad metallskylt av äldre typ.

Vg 36, forn1, Rackeby kyrka

Denna fragmentariska liljesten med runinskrift står lutad mot kyrkogårdsmuren omedelbart bakom Vg 37. Den rengjordes 2009 och kommer att uppmålas med svart färg nästa sommar, 2011, den borde också skyltas.

Vg 39, forn1.71, Åkersberg, Rackeby socken

Denna mycket illa medfarna sten, som står nära en liten ägoväg i en igenvuxen skogsbacke ca 400 meter nordväst om Åkersberg var mycket illa medfaren och har restaurerats grundligt av stenkonservator Paterik Stocklassa våren 2010. Den mycket vittrade och svårlästa ristningen uppmålades i september. Stenen bör också skyltas trots det svårtillgängliga läget.

Vg 44 och 45, forn1. 6:1-2, Skalunda kyrka

Runstenarna står på kyrkogården, nordväst om kyrkan, Vg 44 vid en grusväg nära norra kyrkogårdsmuren 35 meter nordväst om kyrkan och Vg 45 på gräsplanen 30 meter nordväst om kyrkan. Vg 44 är av röd sandsten. Ristningsytan är svårt vittringsskadad och Paterik Stocklassa stabiliserade den i samband med rengöringen av stenen. Rester av svart färg finns ännu i ristningslinjen men täcks nu i stort sett av den nya uppmålningen. Vg 45 är av röd granit, den är stabil och inskriften lätt att uppmåla. Stenarna bör skyltas under nästa år.

Vg 46, forn1. 7, Skalunda kyrka

Vg 46 är en liljesten som placerats som överliggare till sydporten i Skalunda kyrkas vapenhus, längs huvudändan finns en svårt vittrad och till stora delar utplånad runinskrift. Den är nu rengjord och runorna kommer att målas med svart färg under nästa år eftersom ljusförhållanden omöjliggjorde uppmålning när de andra runinskrifterna vid Skalunda kyrka uppmålades.

Vg 47 och 48, forn1. 6:1-2, Strö kyrka

Båda stenarna är fragmentariskt bevarade. Vg 47 är inmurat i tornets södra mur. Ett stort stycke av stenens rostparti är bortslaget och därmed saknas inskriftens

början. Runorna är djupa och välbevarade. Vg 48 är av granit, mycket vittrad och skadat ristningsytan. Endast stenens rotparti återstår men de 14-15 runor som finns i behåll är dock ganska säkra. Tyvärr saknas skylt till de båda stenarna.

Vg 50, forml. 19, Husaby kyrka

Stenen står i kyrkogårdens sydvästra hörn, ristningsytan vänder mot öster. Materialet är kalksten, Inskriften, som är lång och mycket intressant är ganska välbevarad men nu mycket kraftigt lavbevuxen. Stenen är sprucken mitt itu och lagningen måste ses över i samband med att stenen rengörs och uppmålas, skyltad med en modern metallskylt.

Vg 55 och 56, fornl. 23:2-3, Källby ås, Källby socken

Vg 56 är rengjord och kan uppmålas, kallt väder gjorde att jag inte genomförde uppmålningen vid detta besök. Som framgår av mina tidigare rapporter från Västergötland (dnr 322-3652-2010), är Vg 55 i mycket dåligt skick, speciellt i toppen som är sprickig och flagrig. En ställning måste byggas runt den över fyra meter höga stenen för att stenkonservator Paterik Stocklassa ska kunna utföra nödvändiga lagningsarbeten och rengöra stenen. Den 10 september träffade jag Lars Jacobzon vid länsstyrelsen i Västra Götalands län som kommer att hjälpa till med att få till stånd en ställning vid stenen till våren 2011.

Vg 100, fornl. 10, Flo kyrka.

Stenen står på Flo kyrkogård, några meter söder om kyrkans torn. Den har inte rengjorts och uppmålats sedan 1971 och är nu mycket kraftig lavbevuxen och mossig i toppen, en urgammal skylt lutar sig mot stenen. Sten måste rengöras, uppmålas och förses med ny skylt.

Vg 102 och Vg 103, fornl.14:1-2, Håle ödekyrka

Stenarna står på en liten kulle där Håle kyrka en gång stod. De uppmålades troligen 1990 och är ännu i acceptabelt skick även om lavar har börjat sprida sig över ristningsytorna. Skylten är av den äldre graverade typen. Trots att inskrifterna ännu är läsliga bör stenarna upprustas i samband med att andra stenar i akut behov av upprustning åtgärdas.

Vg 104, fornl. 1, Sals gamla kyrka

Runstenen står omedelbart utanför sydvästra hörnet av kyrkogården. Enligt uppgift har stenen inte uppmålats sedan 1971. Den är ändå i ganska gott skick vilket kan tala för att den uppmålades 1990 liksom många andra stenar i området.

Den är skyltad med en urgammal skylt. Tros att inskriften är fullt läsbar bör nog stenen rengöras igen och förses med en ny skylt.

Vg 105, forn. 21, Särestads kyrka

Stenen står på kyrkogården strax söder om kyrktornet. Uppmålningen från 1990 är ganska välbevarad även om lavkolonier har börjat krypa nedåt över ristningsytan från toppen som är kraftigt bevuxen. Skyltad med en graverad skylt av äldre typ.

Vg 112, forn. 8, Ås kyrka

Stenen ligger inmurad utefter stenfoten i kyrkans nordöstra kyrkomur. Uppmålningen från 1971? är ganska välbevarad även om kolonier av grå lav har börjat breda ut sig över ristningsytan. Den bör rengöras och den urgamla träskylten bytas ut mot en modern runstensskylt.

Vg 118, forn. 6, Slädene kyrka

Stenen står utanför och intill sydöstra hörnet av Slädene kyrkogårdsmur. Den rengjordes 2009 och uppmålades i september 2010. Skyltad med en metallskylt av nyare typ.

Vg 125, forn. 12:1, Södra Kedums kyrka

Stenen står på en kulle på kyrkogården, 20 meter sydväst om kyrkan. Den rengjordes 2009 och uppmålades i september 2010. Den läsning som redovisas i Västergötlands runinskrifter kunde inte riktigt rekonstrueras

De föreslagna åtgärderna kommer att genomföras 2011 i samråd med Lars Jacobzon på Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Vg 56 Källby år, Vg 61 Härlingtorp, Vg 62 Ballstorp och Vg 74 Vinköl rengjordes 2009 men kunde inte uppmålas i september 2010 på grund av kallt väder. De kommer i stället att uppmålas 2011 när upprustningen av Västergötlands runristningar fortsätter.

Stockholm, den 10 december 2010

Thorgunn Snædal

Kopia till: Lars Jacobzon, Länsstyrelsen Västra Götaland

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET